

Boeken

2 *Je hebt gewonnen, Galileeër. Denken versus geloven in de oudheid*

Auteur: Anton van Hooff

Uitgever: Omniboek, 2023

Uitvoering: paperback, 176 pag.

Prijs: € 22,99

Verloren strijd

Toen in de Grieks-Romeinse wereld het christendom opkwam, veranderde er iets fundamenteel. Ondanks vervolgingen en verboden

groeide de nieuwe religie uit tot een belangrijke beweging. Na 312 werd die ook officieel toegestaan en nog vóór 400 was het de enige toegestane religie. De aloude Griekse en Romeinse goden werden nu in de ban gedaan als 'heidens'. Een succesverhaal met een duidelijke, stijgende lijn.

Althans zo is het vaak voorgesteld. In werkelijkheid was de opkomst van het christendom een veel minder vanzelfsprekende zaak, en is er veel meer discussie over geweest dan achteraf lijkt. Antieke filosofen hebben veelvuldig de pen gehanteerd om het christendom te bestrijden als een absurd geheel van verwarde ideeën. Omgekeerd schreven christenen uitvoerige 'apologieën', waarin ze hun godsdienst verdedigden tegen vooroordelen en presenteerden als het ware geloof, of zelfs de ware 'filosofie'.

In *Je hebt gewonnen, Galileëër* schetst Anton van Hooff dit antieke debat. Dat is nog niet zo gemakkelijk, want na de 'overwinning' van het christendom werden kritische teksten niet meer overgeschreven. We hebben alleen nog de christelijke apologieën. Toch zijn sommige verloren kritische geschriften van daaruit redelijk te reconstrueren. Zo is Celsus' kritiek op het christendom punt voor punt besproken door de christen Origines.

Van Hooff gaat niet chronologisch te werk. Dat blijkt al uit de titel van zijn boek, die verwijst naar de uitspraak die keizer Julianus ('de afvallige') op zijn sterfbed in 363 zou hebben gedaan. Centraal in het boek staan vooral grote christelijke leerstellingen waarover debat is geweest. De menswording van Christus en de maagdelijke staat van zijn moeder, zijn wonderen, zijn kruis en zijn opstanding: het zijn allemaal punten van aanstoot geweest voor weldenkende Grieken en Romeinen. Waarom heeft God drie personen? Hoezo is Christus zo laat in de geschiedenis geboren? En waarom die rare omweg via verraad, kruisiging en hemelvaart?

Toch heeft dat vreemde christendom gewonnen. Van Hooffs boek laat vooral zien hoe men elkaar in het debat eigenlijk niet kon bereiken. 'Denken' tegenover 'geloven', het was een op voorhand verloren strijd. Men bleef, het eigen gelijk herhalend, hoofdschuddend tegenover elkaar staan.

Iets van die machteloosheid doortrekt het hele boek. De verklaarde atheïst (en ex-katholiek) Van Hooff identificeert zich sterk met de antieke denkers en zegt te schrijven zonder

bitterheid, maar het boek heeft toch iets van een afrekening. Daarbij rijst de vraag in hoeverre dat oude debat nog relevant is: in West-Europa lijkt het christendom intussen zelf een gepasseerd station. Van Hooff gaat daarop niet in, maar het maakt de lectuur van zijn boek tot een wat vreemde ervaring.

Je hebt gewonnen, Galileëër is vlot geschreven, ruim geïllustreerd en goed gedocumenteerd. Interessant voor christenhaters én -fans.

Vincent Hunink